

i us portaria a *vendre*» (P. Briz, *Cap de ferro*, 143); *vendre's les rialles, l'alegria, l'humor*, 'estar trist el qui no solia estar-ho': «he *venudes* les rialles / i ara *vendré* el cantar» (Glosa mall., *DAG.*); *vendre's*, amb aquest valor, amb datiu ètic, en cat. central.

El perfet fou sempre *vené, vení, veneren*, a l'E. Mj., com veiem per textos literaris fins a princ. del S. xvi almenys: «Con Evast fo sà e deliure de la malaltia --- atrobà lo testament que havia fet, e --- apellà Aloma, dient: —Si yo fos trespassat d'esta vida, ací és scrit lo bé qui se'n seguirà als pobres de Crist; e cor Déus m'à volguda alongar la vida, no és raó que se'n seguesca dan a aquells --- Evast *vené* son alberc, del qual hac molt diners, e edificà espital --- de la sua renda eretà l'espital, e en aquell espital foren Evast e Alo- ma --- servidors dels pobres ---», *Blanq.* (*NCl.* I, 96.19).

«—A Judes més li valguera no fos stat --- que *vené* Jh. Xrist per 30 reals: --- Jhesús és *venut* entre christians per cascun pecat que la creatura spera haver bé temporal», StVicentF (*Quar.*, 281.67); almenys a l'alta Cat. encara es deia així en el S. xvi: «ell *vené* Castellví a ---», *Spill* de Castellbò (a. 1518), 143r. Després s'imposà *vengué* quasi pertot, si bé encara sobreviu la forma antiga a les Illes fins en l'ús popular: «*vené* l'aset, va descomparèixer ---», PdAPenyà (*Mosaic* III, 175); anàlogament en el Subj. Pres. *vena* encara avui a les Balears, *venga* e *vengui* generalitzats en el Continent ja fa alguns segles («a qualsevol preu que jo *venga, vendré* més barato ---», Lacav., s. v.); en contrast amb el part. passiu, on *vengut* és rebutjat com a vulgarisme fins als nostres dies, no sols en el Princ. i a les Illes, sinó que fins en el P. Val. sentim encara *venut*, usat popularment almenys en alguns llocs (ja *là venú!* Sumacàrcer, 1962); una forma *benét, benéda*, és exclusiva i típica de l'extrem O. del ribagorçà (Lasquarri, 1957).

L'inf. fou *vendre* des dels orígens: «Lo dit Sr. rei N'Anfós de Castella venc en València ab --- los infants; e --- En Jacme --- ordonà en tal manera sa terra que les gents qui ab lo rei de Castella venien no trobaren res a *vendre* per negun diner, ans tuit venien pendre ració --- e donà-lo hom tan bastament tot ço que demanaven --- que'ls troters d'aquells *venien* per les places moltos entegres e --- vivien quaix per no res: tant *feien bon mercat* de les coses», Muntaner (§ 12, Casac. I, 36.14).

En la zona pirinenca, però, s'elimina la *-d-*, donant la forma *venre*, que és ja la registrada pel diccionari de Busa-Nebrixa, 1507, l'autor del qual era certament de l'Alta Catalunya, judicant no sols pel nom (*Busa*, poblet dalt de la serra entre Berga i St. Llorenç de Morunys), sinó per bastantes formes i mots que admet, peculiars del centre-Nord del Princ., i en conjunt quasi tan occid. com or.: «*venre*: vendo, venundo; *venre sovint*: vendito; *venre al encant*: addico; *venre per menut*: divendo, distraho»; encara que avui és un tret que ha reulat cap al N., encara és aquesta la forma rústica, no sols del domini ross., sinó de la franja Nord de la Garrotxa i Alt Emp., forma aquí molt pa-

gesívola, que posa de relleu Coromines en la gent del poble dels seus avis: «Quan els aventurers de Biure anaven per plans i muntanyes a *venre* guix --- sortien de bella nit, per camins bosquetans --- a la claror de les estrelles ---» (*Gràcies de l'Emp.*, p. 61).

L'impf., sempre *venia*, llevat alt-pall. i ribag., d'on són típiques les formes en *-va* de la 2.ª i 3.ª conjug.: *veneva* etc., i en una part considerable de la latitud central del cat. occid., *-eja* 1.ª pers., *-eie* 3.ª etc.: *veneya* fins a les Borges d'Urgell, p. ex. (Arqués, *BDLC* VI, 88): aquestes zones són, doncs, les úniques on es distingeixen en l'impf. el verb *venir* i *vendre*: *venie* o *venive* el d'aquell, *venie* o *veneve* el d'aquest.

La quasi totalitat dels mots en *-END-* (com *-UND-* etc.) tenien en llatí vocal breu; fins i tot aquells als quals, segons l'etimologia italo-indoeuropea corresponia tenir *Ē*; per virtut d'una llei fonètica llatina que imposava l'abreujament de tota vocal davant el grup *nd* (Juret, *Phon. Latine*, 336); no hi ha sinó raríssimes excepcions, en cas de contracció tardana, com *PRENDERE* de *PREHĒNDERE* (generalment *PRENDERE* en les llengües romàniques, tot i que fins en aquest cas ha estat radical l'it., *fent-ne prendre*); el verb present és l'altra excepció, deguda al fet que el ll. clàssic *vendere* era contracció de *vĕnum + dāre* (*venus* 'cosa venal').

En aquest cas la coexistència, en tota l'Antiguitat, de *vendere* amb els seus sinònims *vĕnĕre* i *vĕnum dare*, féu que la quantitat llarga de la *E* es mantingués excepcionalment pertot, fins l'it. *vendere*, cast. *vende*, friülà *vende, prende*, enfront de *tinde* (< *tiĕnde*) *TĒNDERE* i *rinde* *RĒNDERE*. En conseqüència els dialectes catalans presenten en aquest mot el vocalisme corresponent a *Ē*: cat. occ. i val. *vendre*, bal. *vĕndrĕ*, ross. *bĕnĕrĕ* amb *e* intermèdia de timbre oscil·lant, cat. or. *bĕndrĕ*.

DERIV.: *Venedor* [S. XIII, *Commem. de P. Albert*, 161] «*venedor* de mercaderies: institor; de vestidures: vestiarius; de llibres: bibliopola; de perfums: aromatopola; de enguents: mytopola; de sclaus: mango». *Venedora* [Aversó, *Torc.*, 349.39]. *Venedís* (*DAG.*). *Venedures* [1648; Belv.]. *Venent*; en lloc de *venedor* la forma occitana s'ha introduït en alguna franja extrema del ross. («els *bändĕrĕs* s'hi volen pas posar» Bompàs, 1960).

Venedoria (mal escrit *veneduria*) maestr. En lloc d'això sota la influència de *venda* (i del ll. *vendere*) s'ha dit per allà *vendoria* (SzGozalbo, CastPna.) i més corrent *venderia*, i amb la grafia antiga *vendaria* [*vendaria*, 1392, *AlcM*]; freqüent sobretot en textos val. o de gent que s'hi relaciona: «ha constituïda gabella o *venderia* pública de sal», *Fur de Val.*, 1418 (*DAG.*, *AlcM*, de vegades amb el sentit de 'monopoli'); amb compromís entre *venedoria* i *vendaria*, en una crònica civ. de 1382, *venendaria* (Macabich, *Feud.*, 73). *Venrella* ross. ant.: sembla algun dret o tribut pagat per la venda de formatges: «non detis *venrella*, id est servicia caseorum» Cotilliure a. 1207 (78), «que no donets *venrella*, ço és saber serveys de formatges» a. 1360 (col. 1), *InvLC*; «du droit de *venrella* ou des fromages», Perp. 1207 (Alart, *Doc. L. Cat.*, 88) (diffícilment